

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ایرانیان و راه و رسم عاشقی

جلوه‌هایی ناب از اخلاق و رفتار رزمندگان دفاع مقدس

دکتر علی اکبر کلانتری

سرشناسه: کلانتری، علی اکبر، ۱۳۴۱ - **عنوان و نام پدیدآور:** ایرانیان و راه و رسم عاشقی: جلوه‌هایی ناب از اخلاق و رفتار رزمندگان دفاع مقدس/علی اکبر کلانتری. **مشخصات نشر:** قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف. **مشخصات ظاهری:** ۲۵۲ ص؛ ۲۷/۵×۱۴/۵ س.م. **شابک:** ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۴۱ - ۴۹۲ - ۹۷۸ **وضعیت فهرست نویسی:** فیبا **عنوان دیگر:** جلوه‌هایی ناب از اخلاق و رفتار رزمندگان دفاع مقدس. **موضوع:** جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- جنبه‌های اخلاقی Iran-Iraq War، ۱۹۸۰-۱۹۸۸ -- Moral and ethical aspects اخلاق اجتماعی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام Islam -- Religious aspects -- Social ethics جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- خاطرات Iran - Iraq war، ۱۹۸۰ - ۱۹۸۸ -- Personal narratives **شناسه افزوده:** نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها دفتر نشر معارف

رده بندی کنگره: DSR۱۶۲۷ **رده بندی دیویی:** ۹۵۵/۰۸۴۳ **شماره کتابشناسی ملی:** ۸۹۸۹۸۰۵

ایرانیان و راه و رسم عاشقی

جلوه‌هایی ناب از اخلاق و رفتار رزمندگان دفاع مقدس

■ ■ ■

مؤلف: علی اکبر کلانتری

ویراستار: سید فرید حسینی (گروه متنوک) **صفحه آرایی:** محمد صادق صالحی

طراح جلد: محمد حسین موبدی **ناشر:** دفتر نشر معارف **نوبت چاپ:** اول، ۱۴۰۱

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد **شابک:** ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۴۱ - ۴۹۲ - ۹۷۸ **قیمت:** ۷۵/۰۰۰ تومان

دفتر نشر معارف قم، خیابان شهدا، کوچه ۲۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۰۰۴

مدیریت پخش (مرکزی) قم، شرکت پاتوق کتاب، تلفکس: ۰۲۵-۳۱۰۷۷

مراکز پخش

- اراک: ۰۸۶-۳۲۲۲۹۰۳۸ ■ ارومیه: ۰۹۱۰-۷۷۵۵۱۶۶ ■ اصفهان: ۰۹۱۰-۷۷۵۵۱۶۳ ■ اهواز: ۰۶۱-۳۲۲۳۸۰۰۰
- ایلام: ۰۸۴-۳۳۳۶۴۳۸۲ ■ بجنورد: ۰۵۸-۳۲۲۵۶۲۲۱ ■ بردسکن: ۰۵۱-۵۵۴۳۰۱۲۱ ■ بندرعباس: ۰۷۶-۳۳۶۱۷۵۵۷
- بیرجند: ۰۵۶-۳۴۴۵۸۵۱۲ ■ تربت حیدریه: ۰۵۱-۵۲۲۸۶۵۰۰ ■ تهران: ۰۲۱-۸۸۹۱۱۲۱۲ ■ رشت: ۰۱۳-۳۲۳۴۴۵۶۹
- زاهدان: ۰۵۴-۳۳۳۲۸۸۷۹ ■ زنجان: ۰۲۴-۳۳۳۶۶۴۲۵ ■ ساری: ۰۱۱-۳۳۲۵۳۰۲۰ ■ سبزوار: ۰۵۱-۴۴۲۲۴۰۰۴
- سمنان: ۰۲۳-۳۳۴۵۳۲۱۱ ■ سیرجان: ۰۳۴-۴۲۲۶۸۰۵۸ ■ شهرکرد: ۰۳۸-۳۳۲۴۳۲۲۲ ■ شیراز: ۰۷۱-۳۲۳۴۴۶۱۴
- قزوین: ۰۲۸-۳۳۴۰۰۷۶ ■ قم: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۰۰۳ ■ کازرون: ۰۷۱۴-۲۲۴۴۳۳۰ ■ کرمان: ۰۳۴-۳۲۳۲۱۴۶۶
- کرمانشاه: ۰۸۳-۳۷۲۲۸۴۱۱ ■ گرگان: ۰۱۷-۳۲۲۳۷۸۰ ■ مشهد: ۰۵۱-۳۲۵۷۵۹۶۳ ■ ملایر: ۰۸۱-۳۳۳۵۱۷۲۶
- مهر: ۰۹۹۰-۳۱۳۸۱۰۰ ■ نیریز: ۰۷۱-۵۳۸۲۱۶۹۰ ■ یاسوج: ۰۷۴-۳۳۲۲۸۶۲۲ ■ یزد: ۰۳۵-۳۷۳۲۲۹۵۰

www.nashremaaref.ir : E-mail: info@nashremaaref.ir

NashreMaaref_Official

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست

مقدمه || ۹

بخش نخست
راه و رسم عاشقی در بُعد فردی

فصل نخست

پرستش و نیایش || ۱۷

فصل دوم

عشق ورزی || ۳۱

فصل سوم

اخلاص || ۴۷

فصل چهارم

محاسبه و مراقبه || ۵۵

فصل پنجم

عفاف و تقوایبشگی || ۶۱

فصل ششم

سخت‌کوشی || ۶۷

فصل هفتم

ساده‌زیستی || ۷۱

فصل هشتم

صبر و استقامت || ۷۷

بخش دوم

راه و رسم عاشقی در بُعد اجتماعی

فصل نخست

خوش رویی و مزاح || ۱۰۳

فصل دوم

شهامت || ۱۱۳

فصل سوم

شجاعت || ۱۲۱

فصل چهارم

حلم و کظم غیظ || ۱۴۳

فصل پنجم

تواضع || ۱۴۹

فصل ششم

گذشت || ۱۵۹

فصل هفتم

صمیمیت || ۱۶۵

فصل هشتم

ایثارگری || ۱۷۳

فصل نهم

مردانگی || ۱۸۵

فصل دهم

قانون مداری || ۱۹۱

فصل یازدهم

دنیاگریزی و پرهیز از جاذبه‌های نفسانی || ۱۹۹

فصل دوازدهم

مهرورزی || ۲۰۷

فصل سیزدهم

عدالت‌ورزی || ۲۲۷

فصل چهاردهم

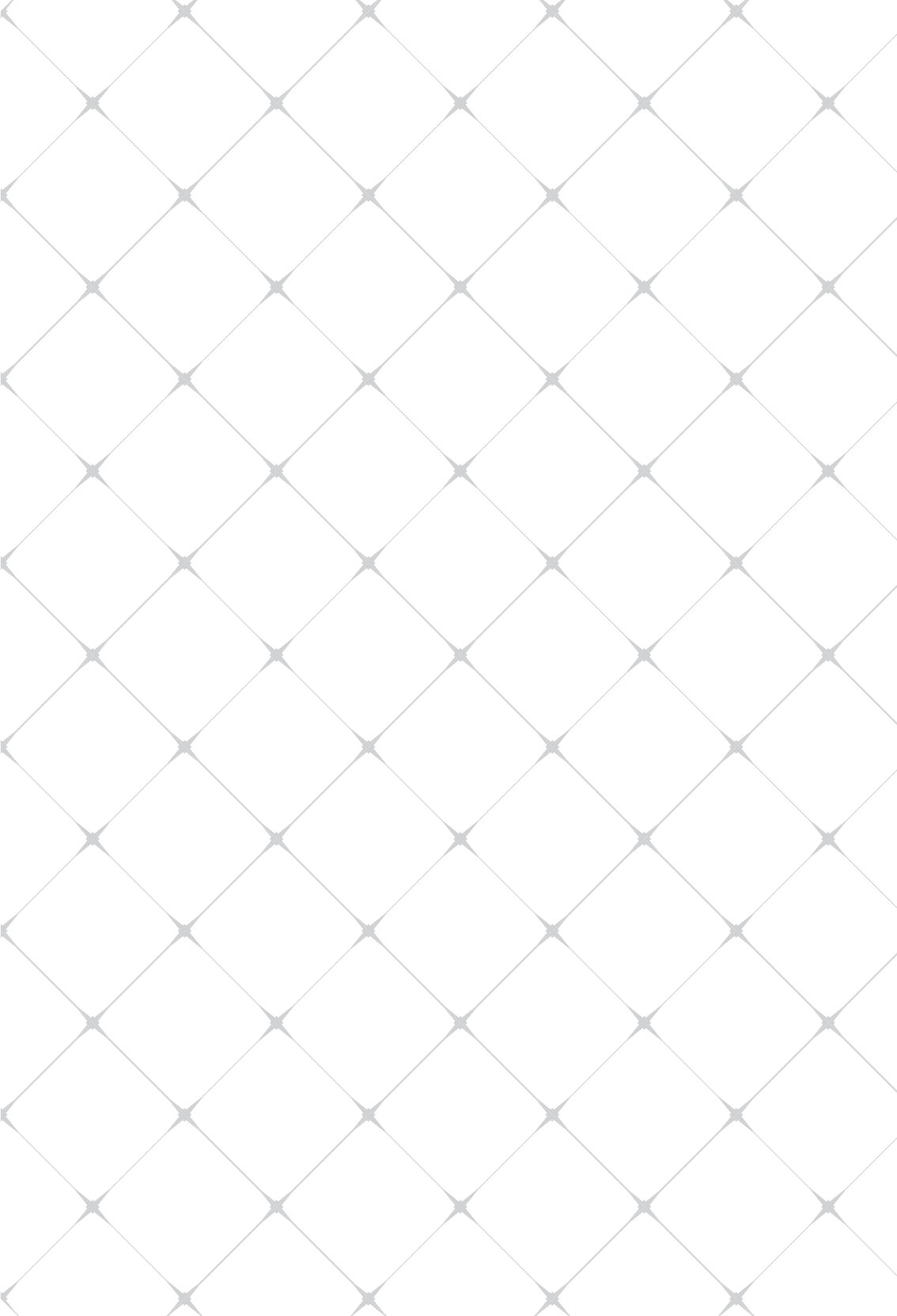
رعایت بیت‌المال || ۲۳۳

فصل پانزدهم

احترام ویژه به پدر و مادر || ۲۳۹

سخن پایانی || ۲۴۵

کتاب‌نامه || ۲۴۹

مقدمه

نویسندهٔ این کتاب به سبب علاقهٔ وافری که به تاریخ دارد، دربارهٔ همهٔ ادوار تاریخی ایران که مکتوب شده است مطالعاتی ـ هرچند پراکنده و نامنسجم ـ داشته است. تقریباً از همهٔ فرازونشیب‌های این ادوار، چیزهایی می‌داند، ولی بدان سبب که در سال ۱۳۴۱ ش به دنیا آمده و بیشتر عمرش را در دورهٔ حاکمیت نظام جمهوری اسلامی ایران سپری کرده، طبیعی است با این مقطع تاریخی آشنایی بیشتری داشته باشد. از این رو نویسنده به ضرس قاطع و به جرئت تمام و به حکم وجدان بر این باور است که دورهٔ هشت سالهٔ دفاع مقدس، زیباترین، درخشان‌ترین، پرافتخارترین، ناب‌ترین و شگفت‌ترین مقطع تاریخی ایران، از جهات گوناگون، ازجمله در بُعد اخلاقی و تربیتی است.^۱ درحقیقت این هشت سال، تجلی‌گاه و میدان بروز خصلت‌ها و صفات زیبایی ایرانیانِ مسلمان بود. خصلت‌ها و صفاتی که پیش از این و عمدتاً در قالب داستان یا افسانه، در کتاب‌هایی مانند شاهنامه خوانده بودیم.

راقم این سطور موفق شد طی این سال‌ها، سفرهایی به جبهه‌های جنگ داشته باشد و ایامی از عمرش را با مجاهدانِ راهِ خدا سپری کند. ولی این حضور، ماهیت و صبغهٔ تبلیغی داشت نه رزمی و عملیاتی. در این مسیر نورانی، توفیق شهادت که هیچ، سعادت مجروحیت هم نداشت و نتیجهٔ این بی‌توفیقی هم آن شد که در تمامی سال‌های پس از جنگ، احساس غبن و خسران کند و خود را مدیون شهیدان و جانبازان و آزادگان

۱. ابعاد دیگر این جنگ دفاعی، مانند ابعاد نظامی، سیاسی، اقتصادی فرهنگی و...، موضوع بحث این کتاب نیست.

بداند. این احساس نویسنده را بر آن داشت در پیوند با اهداف والای این عزیزان، قدمی بردارد و کاری - هرچند ناچیز - بکند.

از نظر نویسنده بهترین کار در این مقطع زمانی، نگارش و انعکاس گوشه‌هایی از زیبایی‌های اخلاقی و جلوه‌های ناب رفتاری خالقان این حماسه بی‌بدیل است. باشد که این زیبایی‌ها و جلوه‌ها - که با این حجم در هیچ جنگی دیده نشده - در تاریخ ایران، بلکه جهان ثبت شود و سرمشق و الگویی باشد برای همه عصرها و نسل‌ها.

در این مجموعه به بیان صفات زیبایی که حاکی از فضایل اخلاقی رزمندگان است اکتفا نشده‌است، بلکه به امور رفتاری آنان که معلول و متأثر از اخلاق ایشان است نیز پرداخته شده‌است، برای مثال شهامت، شجاعت، تواضع، صداقت، سخاوت و اموری از این دست، فضایل اخلاقی‌اند، ولی چگونگی پرستش، ساده‌زیستی، حلال‌خوری، تقوایی و مانند این‌ها، رفتارهایی هستند که از خوی‌ها و خصلت‌های اخلاقی ناشی می‌شوند. هرچند در تأثیرگذاری این امور بر اخلاق نیز جای تردید نیست. درحقیقت بین امور اخلاقی و رفتاری، رابطه متقابل حاکم است.

در نگارش این مجموعه از منابع و کتاب‌های کاملاً معتبری استفاده شده‌است که مندرجات آن‌ها، اظهارات مستقیم رزمندگان و شهیدان است و یا رزمندگانی آن‌ها را نقل کرده‌اند که در تماس مستقیم با این عزیزان بوده‌اند و در صحت آن‌ها هیچ تردیدی نیست. در کتاب‌هایی که برای نگارش کتاب پیش‌رو استفاده شده‌اند، به خاطرات بس زیبایی برمی‌خوریم که جز از انسان‌های مهذب، وارسته و رها شده از تعلقات مادی و دنیوی انتظار نمی‌رود. چنان‌که شهید علی چیت‌سازیان می‌گوید: «اگر امروز قسمت ما شده بلدچی شویم، اما باید اول بلد باشیم نفسمان را بکشیم. اول باید از معبر پر از مین نفس اماره عبور کنیم. کسی می‌تواند از سیم‌خاردهای دشمن عبور کند که در سیم‌خاردار نفسش گیر نکرده باشد.»^۱

همین تهذیب‌ها و تصفیه‌های نفسانی بود که آن پاک‌باختگان را برای ورود به هر عرصه دشواری مهیا می‌کرد. شهید محمدحسین نظرنژاد معروف به «بابانظر» در

۱. حمید حسام، هفتاد و دومین غواص، ص ۲۲۶.

بیان یکی از این صحنه‌ها می‌گوید: «عملیات کربلای ۵، عملیات کم‌نظیری است. می‌دانید وقتی صدها هزار کلاشینکف به دست، در یک زمین چهارصد کیلومتری، به جان هم بیفتند چه می‌شود؟ از هر طرف، صدای شلیک گلوله‌های سبک و سنگین، انفجار خمپاره، توپخانه، کاتیوشا، هواپیما و بالگرد بیداد می‌کرد. در آن عملیات، خیلی‌ها پرده‌های گوششان پاره شد. بسیاری دچار اختلال روانی شدند. واقعاً غوغایی بود. نزدیک به پنج هزار قبضه توپ و چند هزار تانک کار می‌کرد. فاصله ما با عراقی‌ها، چهل پنجاه متر بود. طوری که در طول روز، جنگ تن‌به‌تن پیش آمد.

تانک‌هایشان دیوانه‌وار از خاکریز عبور می‌کردند و باز می‌گشتند. هلالی‌ها و پشت خاکریزها واقعاً به گورستان تبدیل شده بود. تعداد زیادی خودرو و تانک عراقی منهدم شد، اما آن قدر ابزار و وسیله داشتند که تمام نمی‌شدند. کانال‌هایی که از قد آدم بلندتر بود، پر از اجساد عراقی‌ها بود. طوری که ناچار بودیم روی آن‌ها پا بگذاریم. جنازه‌ها باد کرده بودند و امکان انتقال نبود. ناچار بودیم از همان جا عبور کنیم. اگر بیرون از کانال حرکت می‌کردیم، کشته می‌شدیم. پایمان را روی زمین نمی‌گذاشتیم، از روی گوشت و بدن عراقی‌ها می‌گذشتیم. من در تمام عملیات کربلای ۵، یک لقمه غذای گرم یا غذایی که تفاله داشته باشد نخوردم! از بس آتش سنگین بود می‌ترسیدم وقتی بخواهم برای قضای حاجت بروم هدف قرار گیرم.»^۱

جالب این‌که مجاهدان راه خدا، عاشقانه و مشتاقانه و در حالی که بر یکدیگر سبقت می‌گرفتند، به سوی میادینی با این همه خطر می‌شتافتند. شهید بابانظر در توصیف حال و هوای شب عملیات کربلای ۵ می‌گوید: «وقتی بچه‌ها با هم خدا حافظی می‌کردند، صدای گریه تا بیرون سنگر می‌آمد. طاقت نیاوردم. از سنگر بیرون آمدم. عده‌ای از بچه‌ها، با حالتی خدا حافظی می‌کردند که انگار باز نخواهند گشت.»^۲

برخی از این دل‌اورم‌ردان، به درجه‌ای از عرفان و یقین دست یافته بودند که زمان شهادتشان را به طور دقیق می‌دانستند. یکی از هم‌زمان شهید حسین علی فخری که

۱. مصطفی رحیمی، بابانظر، ص ۳۷۱-۳۷۳.

۲. همان، ص ۳۶۸.

در جبهه به «عموحسین» معروف بود، می‌گوید: یک شب، شهید فخری گفت: «فردا شب، عروسی است و من شهید می‌شوم. تشتی بزرگ از حنا درست کرد و به سر همه بچه‌ها حنا گذاشت. برای موها و محاسن خود هم حنا گذاشت. سپس گفت: من فردا ظهر داماد می‌شوم. فردا صبح که بچه‌ها رفتند حمام و حناها را شستند او هم رفت حمام و لباس‌های بچه‌ها را تمیز شست و همه‌جا را مرتب کرد و بعد رفت برای بچه‌ها غذا آورد. در حال توزیع غذا بود که هواپیماهای دشمن آمدند و آنجا را بمباران کردند و در اثر ترکش‌های همین بمباران، آن بزرگوار که مسئول تدارکات و به مهربانی مشهور بود، به شهادت رسید.»^۱

با این مقدمه، سیری کوتاه در فضایل اخلاقی و جلوه‌های رفتاری رزمندگان خواهیم داشت و با گشت‌وگذار در این بوستان، جان خود را به شمیم گل‌های آن معطر می‌کنیم. با این یادآوری که آنچه در این کتاب آمده است، جز نمونه‌هایی اندک نیست.

با توجه به اینکه پاره‌ای از مطالب منقول در کتاب، خاطرات شفاهی رزمندگان و گاه با گویش‌های محلی است. ممکن است گاهی با هدف حفظ رسایی کلام، در نگارش برخی واژه‌ها و تعبیرات، تغییرات اندکی داده شده باشد یا عبارات طولانی، تلخیص شده باشند. بی آن‌که محتوا و مضامین تغییر کند. آنچه در این کتاب می‌خوانید، در دو بخش راه و رسم عاشقی در بُعد فردی و راه و رسم عاشقی در بُعد اجتماعی سامان یافته است. مقصود از راه و رسم عاشقی در بُعد فردی، خصلت‌هایی است که بیشتر جنبه شخصی دارند و کمتر به دیگران مرتبط‌اند. برخلاف خصلت‌های مربوط به بُعد اجتماعی که اساساً در بستر تعامل با دیگران شکل می‌گیرند و بدون ارتباط با آحاد جامعه تحقق نمی‌یابند. به هر حال با مطالعه مندرجات این دو بخش، وجه نام‌گذاری کتاب (ایرانیان و راه و رسم عاشقی) نیز روشن می‌شود، زیرا این‌گونه جلوه‌های اخلاقی و رفتاری جز از انسان‌های عاشق سر نمی‌زند.

در پایان باید بر این نکته هم تأکید شود که مطالب مندرج در فصل «صبر و استقامت»، گاه بسیار دردآور و تأثیربرانگیز است و ممکن است برای همه، قابل تحمل نباشد. از این

۱. عباس رئیسی بیدگلی، عموحسین، ص ۳۲۷.

رو توصیه می شود این فصل از کتاب، یکجا و در یک نوبت خوانده نشود، بلکه به تدریج و در لابه لای فصل های دیگر مطالعه شود.

از همه عزیزانی که در نگارش این اثر همکاری داشته اند، به خصوص آقای مهندس مجتبی نباتی خانکهدانی که کار حروف چینی آن را عهده دار شدند تشکر می کنم. امید آن که این اثر ناچیز که بسیاری از مطالبش اشک ریزان و با تأثر فراوان نگارش یافته است مورد قبول خدای عاشقان قرار گیرد و زمینه برخورداری این عبد عاصی را از شفاعت شهیدان فراهم آورد. ان شاء الله.

علی اکبر کلانتری

عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز و مدرس حوزه علمیه